

Адміністративно-правова діяльність контролюючих органів у сфері експорту сільськогосподарської продукції

Олександр Юрійович Пустовіт¹, Олексій Юрійович Піддубний²

Опубліковано	Секція	УДК
30.03.2024	Право	349.42

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12796365>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. З огляду на те, що Україна займає одне з перших місць у переліку країн-експортерів сільськогосподарської продукції, важливим є питання регулювання сфери експорту на законодавчому рівні. Однією зі складових успішного ведення міжнародної торгівлі є контроль за виконанням суб'єктами експорту покладених на них обов'язків, а також встановлених правил. Актуальною дана робота є через наявне зловживання суб'єктами агропромислового комплексу правилами експорту, що були дещо полегшені у період воєнного стану. Мета даної роботи полягає у комплексному дослідженні національного законодавства й наданні висновків стосовно правових норм, що регулюють діяльність органів нагляду і контролю. Об'єктом дослідження постають певні державні органи, які мають повноваження контролювати порядок виконання суб'єктами агропромислового комплексу зобов'язань у сфері експорту продукції. Предметами дослідження є законодавство, адміністративно-правові інструменти контролю та нагляду, функції та повноваження контролюючих органів. Наукова робота складається зі вступної частини; розділу, у якому викладено основний зміст стосовно поставленої мети роботи, та висновків, які слугують підсумком даної статті.

Ключові слова: продовольча безпека, міжнародна торгівля, адміністративне право.

Administrative and legal activity of controlling bodies in the field of export of agricultural products

Abstract. Considering that Ukraine is leading in the list of countries exporting agricultural products, the issue of regulating the export sector at the legislative level is important. One of the components of successful international trade is monitoring the fulfillment by exporters of the duties assigned to them, as well as the established rules. This work is relevant due to the existing abuse by subjects of the agro-industrial complex of export rules, somewhat eased during the period of martial law. The purpose of this work is to comprehensively study national

¹кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільного та господарського права, юридичний факультет, Національний університет біоресурсів і природокористування України ORCID: 0009-0003-6982-8826

²доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного та господарського права, юридичний факультет, Національний університет біоресурсів і природокористування України ORCID: 0000-0003-4867-4613

legislation and provide conclusions about the legal norms governing the activities of supervisory and control authorities. The object of the study is certain government bodies that have the authority to control the manner in which agribusiness entities fulfill their obligations in the field of product exports. The subjects of the study are legislation, administrative and legal instruments of control and supervision, functions and powers of regulatory authorities. A scientific work consists of an introductory part; section, which sets out the main content regarding the stated goals of the work, and the conclusions that serve as the result of this article.

Key words: food safety, international trade, administrative law.

Вступ

В умовах воєнного стану важливим постає стабілізація усіх процесів, зокрема тих, що складають економічний базис країни. Одним з таких є експорт сільськогосподарської продукції. У січні 2024 року Україна досягла найвищого за всю історію обсягу експорту під час широкомасштабного вторгнення, коли вітчизняні виробники вивезли за кордон 12 мільйонів тонн продукції. Крім того, того ж місяця вперше було залучено до експортних операцій судно, яке було застраховане від воєнних ризиків через страхову програму UNITY, створену урядом України разом з партнерами.

Під час написання даної наукової роботи автор звертався до національного законодавства, що стосується питань контролю та нагляду за процесом експорту сільгосппродукції. Важливим є внесок у дослідження даного питання таких науковців у аграрній сфері як Гришової І. Ю., Денисенка М. П., Климаша Н.І., Лопатинського Ю. М., Лузана Ю. Я., Перегуди Ю.А. та інших.

Результати

Війна внесла свої корективи до звичного життя українців. Зокрема, вона має великий негативний вплив на аграрний сектор. Контроль за якістю продукції, що готується до експорту, завжди мало пріоритетне значення, але після окупації та замінування деяких територій гостро постало питання подальшого проведення усіх заходів, спрямованих на моніторинг, інспектування та нагляд за зазначеними процесами.

Вже після початку повномасштабного вторгнення Розпорядженням Кабінету Міністрів України було затверджено план заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану [5]. Як затвердив Міністр аграрної політики та продовольства України Микола Сольський у своєму інтерв'ю: «Уряд розробив комплекс дій за багатьма напрямками. По-перше, це моніторинг стану продовольчої безпеки та с/г інфраструктури в цілому. По-друге, національним виробникам харчових продуктів надаватиметься держпідтримка. По-третє, найбільш соціально вразливе населення отримуватиме адресну продовольчу допомогу. Крім того, під особливим контролем держави буде моніторинг та відповідне регулювання продуктових цін» [6].

Отже, міністерства, Держстат та обласні військові адміністрації будуть регулярно відслідковувати статистику основних продуктів харчування, контролювати рівень торговельних націнок та регулювати обсяги експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції під час воєнного стану. Також буде проведено аналіз потреб та кількості підприємств, які потребують фінансування для розширення, відновлення або будівництва виробничих потужностей. Паралельно будуть постійно забезпечуватися потреби вітчизняних підприємств агропромислового комплексу у товарах критичного імпорту. Додатково, держава буде регулярно закуповувати продовольчі набори для соціально незахищених верств населення та реалізувати місцеві програми для самозабезпечення територіальних громад харчовими продуктами.

У наявному плані заходів забезпечення безпеки серед завдань, що направлені на здійснення моніторингу, підтримку безперебійного виробництва сільгосппродукції, створення умов, що б могли забезпечити стабільне функціонування підприємств, наявний пункт, який стосується регулювання експортного попиту. Як зазначається у документі, Мінагрополітики, Мінекономіки та обласні військові адміністрації повинні щомісяця звітувати Міністерству аграрної політики та продовольства про стан виконання покладених завдань, а також інформувати Кабінет Міністрів України. Серед таких заходів є контроль за обсягами вивезення сільськогосподарської продукції, підтримка зростання експорту та розширення експортних квот у випадку стійкого збільшення запасів певної товарної категорії. Під час проведення даних заходів відповідальні державні органи мають на меті проведення аналізу внутрішнього ринку продукції, що має ймовірність бути включеною до експорту; затвердження списку товарів, експорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню; здійснювання моніторингу та аналізу обсягів не тільки експорту, а й виробництва продукції; внесення пропозицій стосовно перспектив збільшення квот країнами, що імпортують українську продукцію [1].

Також одним із заходів контролю якості та законності експорту сільськогосподарської продукції є ухвалення постанови «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану» [3]. У Мінагрополітики відзначили, що нові правила експорту аграрної продукції призначені для запобігання зловживанням та порушенням законодавства у цій сфері. Головна мета цих правил - захистити права агропідприємців, які дотримуються законодавства стосовно експорту.

Повноваження контролювати матеріальну складову міжнародної торгівлі покладено на Державну податкову службу України. На даний момент територіальні відділи Державної податкової служби України здійснюють позапланові документальні перевірки щодо виконання резидентами вимог валютного законодавства. Ці перевірки базуються на інформації, наданій Національним банком України. Особлива увага звертається на вчасне виконання встановлених НБУ граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів

Пунктом 75.1 Податкового кодексу [4] України передбачено право контролюючих органів на проведення різних видів перевірок, включаючи документальні (позапланові, виїзні або невиїзні) перевірки.

Глава 8 розділу II Податкового кодексу України визначає різні види перевірок, які можуть бути здійснені контролюючими органами, та встановлює порядок їх проведення. Цей розділ також регламентує правила щодо доступу до виїзних та невиїзних перевірок, а також визначає місце їх проведення.

Висновки

Війна суттєво змінила умови життя українців, зокрема, негативно позначилася на аграрному секторі. Контроль за якістю продукції, що експортується, завжди був мало пріоритетним, але після окупації та втрати контролю над деякими територіями питання контролю над процесами експорту стало ще актуальнішим.

Уряд України затвердив план забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. Він включає моніторинг стану продовольчої безпеки та сільськогосподарської інфраструктури, державну підтримку національних виробників харчових продуктів, адресну продовольчу допомогу для найбільш вразливих верств населення та регулювання продуктивних цін [2].

У цьому контексті відбувається регулярний моніторинг та контроль за експортом сільськогосподарської продукції. Проводиться аналіз потреб підприємств у

фінансуванні для розширення та відновлення виробничих потужностей. Також забезпечуються потреби важливих товарів імпорту для агропромислового комплексу. Додатково, держава закуповує продовольчі набори для соціально незахищених верств населення та реалізує місцеві програми самозабезпечення харчовими продуктами.

Ці заходи також передбачають контроль якості та законності експорту сільськогосподарської продукції, включаючи ухвалення спеціальних постанов та реформування правил експорту для запобігання порушенням законодавства.

Загалом, війна вимагає системного підходу до забезпечення безпеки та стабільності у всіх сферах, включаючи сільське господарство та експорт сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел

1. Перегуда Ю. А., Коробова Н. М. Експортно-імпортні операції на ринку продукції тваринництва в умовах економічних викликів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна*. 2023. Вип. 38. 297–306. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8383441>
2. Перегуда Ю. А., Коробова Н. М. Регулювання конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах застосування цифрових інструментів маркетингу. *Економіка і управління бізнесом*. Vol. 14. № 2. 2023. С. 33–45. <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/bioeconomy/article/view/40471/pdf>
3. Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану: Постанова від 31 жовтня 2023 р. №1132, Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2023-%D0%BF#Text>
4. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1753>
5. Про затвердження плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 року №327-р, Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2022-%D1%80#n10>
6. Стаття прес-служби Міністерства аграрної політики та продовольства від 03.05.2022 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-plan-iz-zabezpechennya-prodovolchoyi-bezpeki-v-umovah-voyennogo-stanu>